

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

František Kahuda

Programový projev předsedy JČMF, ministra školství a kultury doc. dr.
Františka Kahudy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 1 (1956), No. 4, 353--356

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137427>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1956

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

POKROKY MATEMATIKY, FYSIKY A ASTRONOMIE

ROČNÍK I • ČÍSLO 4

PROGRAMOVÝ PROJEV PŘEDSEDY JEDNOTY ČESKOSLOVENSKÝCH MATEMATIKŮ A FYSIKŮ MINISTRA ŠKOLSTVÍ A KULTURY DOC. DR. FRANTIŠKA KAHUDY

Na valné schůzi Jednoty československých matematiků a fyziků, konané 24. května 1956, byl zvolen ministr školství a kultury doc. dr. František Kahuda novým předsedou JČMF. Nově zvolený předseda učinil programový projev, který v dalším přinášíme. K projevu se rozvinula diskuse.)*

Vážení přátelé, soudružky a soudruzi.

Mluvím jistě za všechny, když vyjádřím potěšení, že činnost Jednoty československých matematiků a fyziků opět ožívá. Nesmí se stát pouhou frází, že chceme uvědoměle navázat na zdravou a prospěšnou její tradici. S vděčností vzpomínáme na všechny pracovníky Jednoty a vysoko hodnotíme jejich podíl v našem vědeckém a kulturním životě za více než 90 posledních let. To nás také ovlivnilo, že jsme se dnes sešli, abychom pokračovali v práci a dále rozvíjeli tradici naší Jednoty.

Žijeme — pravda — v nové společenské situaci a máme před sebou jiné a důležitější i nesnadnější úkoly. Chceme však navázat na všechny ty dobré zkušenosti, které Jednota získala během svého dlouhého trvání, a chceme pokračovat v tom, co se osvědčilo a co je použitelné i pro nás.

K tomu, aby Jednota zdárně plnila všechny úkoly, potřebujeme dvojí: jasný a konkrétní program a ochotné, obětavé a kvalitní pracovníky.

Chtěl bych zde navrhnout několik námětů pro nejbližší činnost naší Jednoty a upozornit, kterými prostředky by se měly zajišťovat. Vypracování, protiskutování a obohacení programu se ovšem musí stát záležitostí všech členů Jednoty.

Myslím, že Jednota bude musít sledovat dva hlavní úkoly, které se budou neustále prolínat. Jeden úkol bude zaměřen na vědu a vlastní vědecký život, druhý se bude týkat problémů pedagogicko-didaktických, t. j. otázek vyučování matematice, fyzice a věd příbuzných.

Složení Jednoty tomu bude odpovídat, protože bude sdružovat jak pracovníky vědecké, tak také učitele těchto předmětů na nejrůznějších typech škol.

*) Diskusi a celý průběh valné schůze JČMF z 24. 5. 1956 viz dále v tomto čísle v »Zápise z valné schůze JČMF, konané dne 24. 5. 1956 v Matematickém ústavě Karlovy univerzity v Praze II, Ke Karlovu 3«.

Vědě bude Jednota pomáhat tím, že vytvoří společnou základnu pro všechny vědecké pracovníky různých pracovišť. Půjde o to, populárně a spolehlivě informovat veřejnost o výsledcích vědecké práce a o jejích metodách. Zvláště pak je třeba orientovat se na mladé lidi, pomáhat jim k tomu, aby našli k vědě dobrý vztah, povzbuzovat je k vlastní vědecké práci.

Otázky pedagogicko-didaktické, které by měla Jednota sledovat, jsou rovněž významné. Zvláště v této době, kdy škola stále ještě prochází bouřlivými změnami, kdy se domýšlí nový obsah i zaměření školy, zaměření na praxi a na polytechnisaci, musí se řešit podstatné otázky výchovně vyučovací, jako jsou: vyučovací cíle v jednotlivých předmětech, otázky osnov, učebnic, výchovy budoucích učitelů, vydávání pomocné literatury pro učitele i žáky, výroba učebních pomůcek, zařízení dílen a podobně. Ke všem těmto otázkám by měla Jednota říci své zásadní slovo.

Jednota tedy bude při řešení každé otázky sledovat dvojí zaměření: bude ji řešit jednak jako problém čistě vědecký a zároveň jako problém pedagogicko-didaktický.

O které otázky by se, myslím, měla Jednota zajímat v nejbližší budoucnosti?

1. Jednou z nejpalčivějších otázek je otázka vztahu matematiky a fyziky. Je to jak otázka, týkající se jak vlastní vědecké práce, tak i otázka typicky školská. Domnívám se, že ta izolace, do které se matematika dostala především na školách, není zdravá. Ozývají se hlasy, že vychází středoškolský i vysokoškolský dorost, který má značné vědomosti theoretické, ale který málo dovede konkrétně počítat a který má k aplikacím matematiky jistý ostych a snad i nechuť. Kdyby se tyto pověsti měly potvrdit, ukazovalo by to na velké nebezpečí, které by mohlo ohrozit i naše socialistické budování průmyslu a techniky. Stejně nezdravá odtrženost matematiky od ostatních předmětů je i na školách nižších, zvláště všeobecně vzdělávacích. Vítám proto, že naše Jednota je *jednotou matematiků a fyziků*. Budeme-li řešit tento problém, nevyhneme se ovšem ani úkolu najít správný poměr i mezi theoretickou matematikou a příslušnými vědami technickými.

2. Druhý závažný úkol, na němž již pracujeme, je vyjasnění terminologie v matematice a fyzice. Všichni víte, že pořádek a kázeň ve vědecké terminologii jsou předpokladem k tomu, aby se nejen jednotliví vědci, ale i různé vědecké školy mohli správně dorozumět. Tím větší je význam jednotné a přehledné terminologie na nižších školách. Nesmíme také přehlédnout její význam při čtení nebo i překládání cizí literatury. Je samozřejmé, že přijatou terminologií nebudeme nijak omezovat svobodu vědecké práce, ale na druhé straně se domnívám, že terminologie i v tradičních partích vyšší matematiky by mohla být z důvodů didaktických normována.

3. Ve vědecké práci má neocenitelný význam navazování na pokrokové tradice. K tomu musíme lépe znát, na co máme navazovat. Domnívám se proto, že Jednota by měla věnovat pozornost i našemu vědeckému bohatství minulosti. Budeme se muset obírat i starší historií — na příklad Bolzano není u nás ještě zcela zhodnocen — tak i historií mladší. Je jistě nedostatek, že nemáme přehledné dějiny ani naší, ani světové matematiky a přírodních věd vůbec.

4. Změnou organizace naší vydavatelské činnosti vznikly i nedostatky

ve vydávání odborné literatury. Vydáváme především učebnice, ale to nestačí. Na veřejném trhu chybějí přehledné příručky, chybějí sbírky úloh, chybějí monografická zpracování prakticky důležitých úseků. Je proto třeba vzpomenout též bohaté vydavatelské činnosti Jednoty a promyslet, jak by se dalo navázat na knihovnu »Kruh« a knižnici »Cesty k věděni«.

Jednotě československých matematiků a fysiků může užívat různých prostředků k uskutečnění těchto úkolů.

Bude pořádat přednášky a semináře spolu s ústavu ČSAV a se zařízením školské správy a bude tak posilovat spolupráci odborníků z různých povolání a z různých pracovišť: zapojí vědecké i školské pracovníky, theoretiky i praktiky, matematiky a fysiky, vychovatele mládeže i pracovníky z výroby a různého odvětví našeho národního hospodářství.

Pro jednotlivé důležité otázky bude pořádat v menším nebo i větším rozsahu pracovní konference, aby co nejvíce rozšířila svou členskou a pracovní základnu, po případě usměrnila plnění jednotlivých dílčích úkolů.

Jednota by měla iniciativně sledovat, případně i koordinovat odbornou publikační činnost. Nyní je ediční činnost roztržena do různých nakladatelství. Svými recensemi by měla Jednota přispívat ke zvyšování kvality vydávaných knih a učebnic a pomáhat také při výběru literatury určené k překladům.

Tmelicím činitelem Jednoty by se měl stát její časopis »Pokroky matematiky, fysiky a astronomie«. Měli bychom mu věnovat plnou pozornost, neboť časopis bude pravidelným pojítkem mezi řídicími orgány Jednoty a jejími členy. Časopis musí své čtenáře dobře informovat. Zvláštní pozornost by měl soustředit na spolehlivé recenze naší i cizí odborné literatury.

Samostatným problémem je časopis pro mládež »Rozhledy matematicko-fysikální«. Zatím nevychází, i když víme, že by měl velký význam pro naši mládež. Bude proto nutno rozhodněji pokračovat v jednání o jeho povolení, které nepochybně bude příznivé.

Jednota si získala již v předválečných dobách velkou zásluhu také péčí, kterou věnovala výrobě učebních pomůcek. I když je nyní výroba pomůcek organisována jinak, Jednota by se mohla významně podílet na zkoumání jejich vývoje, přinášet iniciativní návrhy a zúčastnit se na jejich recensním řízení. Sem spadá i otázka naučných filmů, kde máme nyní značné možnosti výměnné i vývozní.

Nakonec se chci ještě zmínit o významu soutěží. Nejen soutěží pro mládež, ale také soutěží pro členy Jednoty. V oboru matematiky probíhá již pátým rokem »Matematická olympiáda«, která si získala velkou popularitu mezi učiteli a mezi žáky. Jednota by se měla pořádání této dnes již tradiční soutěže zúčastnit — hlavně tím, že by navrhovala problémy, které by se měly v jednotlivých kolech olympiády řešit. Uvážíme, zda tato soutěž měla řešit též některé otázky fysikálních a technických aplikací matematiky. Kromě toho by však měla Jednota vypisovat i soutěže pro své členy při řešení některých zásadních a prakticky důležitých otázek.

A tak, vážení přátelé, již z tohoto krátkého přehledu je vidět, že úkolů je mnoho a že jsou všechny pro náš hospodářský i kulturní život velmi významné. Bude nyní nutno, aby se nově zvolené orgány ústřední i krajské nedaly odradit případnými těžkostmi a aby je houževnatou a cílevědomou prací překonaly. Nový ústřední výbor Jednoty bude je při plnění všech uvedených úkolů podporovat.

Mluvím jistě za vás všechny, vyslovuji-li celému odstupujícímu výboru Jednoty a akademiku prof. B. Bydžovskému osobně jako předsedovi Jednoty od roku 1948 naše uznání a srdečné poděkování za záslužnou a významnou práci, kterou konali pro udržení a nové rozvinutí činnosti naší Jednoty.

Věřím, že Jednota československých matematiků a fyziků nyní znovu plně rozvine svoji činnost k chloubě naší matematické a fyzikální vědy, ku cti a slávě naší lidově demokratické Československé republiky.